

prof. dr hab. Maciej Witek

PRAGMATYKA

rok akademicki 2025/2026, semestr zimowy

Temat 6:

Presupozycje — opis zjawiska

A: Pójdziemy jutro razem do kina?

B: Muszę odebrać swoją siostrę z lotniska.

A: Pójdziemy jutro razem do kina?

B: Muszę odebrać swoją siostrę z lotniska.

ZP B musi odebrać siostrę B z lotniska.

A: Pójdziemy jutro razem do kina?

B: Muszę odebrać swoją siostrę z lotniska.

\Rightarrow_2 B musi **jutro** odebrać siostrę B z lotniska.

\Rightarrow_1 **B nie pójdzie jutro z A do kina.**

ZP B musi odebrać siostrę B z lotniska.

A: Pójdziemy jutro razem do kina?

B: Muszę odebrać swoją siostrę z lotniska.

⇒₂ B musi **jutro** odebrać siostrę B z lotniska.

⇒₁ **B nie pójdzie jutro z A do kina.**

ZP B musi odebrać siostrę B z lotniska.

>> **Nadawca tej wypowiedzi ma siostrę.**

>> *lub* **B ma siostrę.**

A: Pójdziemy jutro razem do kina?

B: Muszę odebrać swoją siostrę z lotniska.

\Rightarrow_2 B musi **jutro** odebrać siostrę B z lotniska.

\Rightarrow_1 **B nie pójdzie jutro z A do kina.**

ZP B musi odebrać siostrę B z lotniska.

>> **Nadawca tej wypowiedzi ma siostrę.**

>> *lub* **B ma siostrę.**

\Rightarrow_1 Implikatura konwersacyjna (\rightarrow Temat 3)

A: Pójdziemy jutro razem do kina?

B: Muszę odebrać swoją siostrę z lotniska.

⇒₂ B musi **jutro** odebrać siostrę B z lotniska.

⇒₁ **B nie pójdzie jutro z A do kina.**

ZP B musi odebrać siostrę B z lotniska.

>> **Nadawca tej wypowiedzi ma siostrę.**

>> *lub* **B ma siostrę.**

⇒₁ Implikatura konwersacyjna (→ Temat 3)

⇒₂ implikatura, czy pragmatycznie wzmocnione warunki prawdziwości, tj. niedookreślone ZP (→ Temat 5)?

A: Pójdziemy jutro razem do kina?

B: Muszę odebrać swoją siostrę z lotniska.

⇒₂ B musi **jutro** odebrać siostrę B z lotniska.

⇒₁ **B nie pójdzie jutro z A do kina.**

ZP B musi odebrać siostrę B z lotniska.

>> **Nadawca tej wypowiedzi ma siostrę.**

>> *lub* **B ma siostrę.**

⇒₁ Implikatura konwersacyjna (→ Temat 3)

⇒₂ implikatura, czy pragmatycznie wzmocnione warunki prawdziwości, tj. niedookreślone ZP (→ Temat 5)?

>> Treść okazowo-zwrotna

>> Treść ustalona kontekstowo (→ Temat 4)

A: Pójdziemy jutro razem do kina?

B: Muszę odebrać swoją siostrę z lotniska.

\Rightarrow_2 B musi **jutro** odebrać siostrę B z lotniska.

\Rightarrow_1 **B nie pójdzie jutro z A do kina.**

ZP B musi odebrać siostrę B z lotniska.

>> **Nadawca tej wypowiedzi ma siostrę.**

>> *lub* **B ma siostrę.**

\Rightarrow_1 Implikatura konwersacyjna (\rightarrow Temat 3)

>> Wykracza poza ZP; implikatura?

A: Pójdziemy jutro razem do kina?

B: Muszę odebrać swoją siostrę z lotniska.

⇒₂ B musi **jutro** odebrać siostrę B z lotniska.

⇒₁ **B nie pójdzie jutro z A do kina.**

ZP B musi odebrać siostrę B z lotniska.

>> **Nadawca tej wypowiedzi ma siostrę.**

>> **lub B ma siostrę.**

⇒₁ *foreground implicature*

>> *background implicature*

Thomason 1990, Simons 2013

→ *Question Under Discussion (QUD)*

Robert 1996, Beaver et al. 2017

A: Pójdziemy jutro razem do kina?

B: Muszę odebrać swoją siostrę z lotniska.

\Rightarrow_2 B musi **jutro** odebrać siostrę B z lotniska.

\Rightarrow_1 **B nie pójdzie jutro z A do kina.**

ZP B musi odebrać siostrę B z lotniska.

>> **Nadawca tej wypowiedzi ma siostrę.**

>> *lub* **B ma siostrę.**

\Rightarrow_1 implikatura

>> presupozycja

A: Pójdziemy jutro razem do kina?

B: *Nie* muszę odebrać swojej siostry z lotniska.

[!] \Rightarrow_1 i $>>$ zachowują się inaczej

\Rightarrow_1 B pójdzie jutro z A do kina.

ZP B *nie* musi odebrać siostry B z lotniska.

$>>$ Nadawca tej wypowiedzi ma siostrę.

$>>$ *lub* B ma siostrę.

\Rightarrow_1 implikatura

$>>$ presupozycja

A: Pójdziemy jutro razem do kina?

B: Muszę odebrać swoją siostrę z lotniska.

Jutro nie pójdę z Tobą do kina.

[!] \Rightarrow_1 i $>>$ zachowują się inaczej

\Rightarrow_1 B nie pójdzie jutro z A do kina.

ZP B musi odebrać siostrę B z lotniska.

$>>$ Nadawca tej wypowiedzi ma siostrę.

$>>$ lub B ma siostrę.

\Rightarrow_1 implikatura

$>>$ presupozycja

A: Pójdziemy jutro razem do kina?

B: Muszę odebrać swoją siostrę z lotniska.

* *Mam siostrę.*

[!] \Rightarrow_1 i $>>$ zachowują się inaczej

\Rightarrow_1 B nie pójdzie jutro z A do kina.

ZP B musi odebrać siostrę B z lotniska.

$>>$ Nadawca tej wypowiedzi ma siostrę.

$>>$ lub B ma siostrę.

\Rightarrow_1 implikatura

$>>$ presupozycja

A: Pójdziemy jutro razem do kina?

B: Muszę odebrać swoją siostrę z lotniska.

\Rightarrow_2 B musi **jutro** odebrać siostrę B z lotniska.

\Rightarrow_1 **B nie pójdzie jutro z A do kina.**

ZP B musi odebrać siostrę B z lotniska.

>> **Nadawca tej wypowiedzi ma siostrę.**

>> *lub* **B ma siostrę.**

\Rightarrow_1 implikatura

>> presupozycja

[?] **Czy >> są formą znaczenia mówiącego (\rightarrow Temat 2)?**

Presupozycje, czyli założenia:

1. zdań,
2. wypowiedzi (aktów mowy).

Presupozycje, czyli założenia:

1. zdań,
2. wypowiedzi (aktów mowy).

Presupozycje a implikatury:

- jedne i drugie są wnioskami ustalonymi pragmatycznie (lub przynajmniej tak się zdaje); → test odwoływalności;

Presupozycje, czyli założenia:

1. zdań,
2. wypowiedzi (aktów mowy).

Presupozycje a implikatury:

- jedne i drugie są wnioskami ustalonymi pragmatycznie (lub przynajmniej tak się zdaje); → test odwoływalności;
- implikatury, w przeciwieństwie do presupozycji, są nieodrywalne (ang. *nondetachable*)
(→ konstrukcje wprowadzające presupozycje, KWP, ang. *presupposition triggers*);

Presupozycje, czyli założenia:

1. zdań,
2. wypowiedzi (aktów mowy).

Presupozycje a implikatury:

- jedne i drugie są wnioskami ustalonymi pragmatycznie (lub przynajmniej tak się zdaje); → test odwoływalności;
- implikatury, w przeciwieństwie do presupozycji, są nieodrywalne (ang. *nondetachable*)
(→ konstrukcje wprowadzające presupozycje, KWP, ang. *presupposition triggers*);
- implikatury, w przeciwieństwie do presupozycji, są podatne na wzmocnienie.

(1) Kepler umarł w nędzy.

(1) Kepler umarł w nędzy.
>> Kepler istniał.

(1) **Kepler** umarł w nędzy.
>> Kepler istniał.

Nazwy własne jako KWP.

(1) **Kepler** umarł w nędzy.

>> Kepler istniał.

(2) Kepler nie umarł w nędzy.

>> Kepler istniał.

(1) **Kepler** umarł w nędzy.

>> Kepler istniał.

(2) Kepler nie umarł w nędzy.

>> Kepler istniał.

Presupozycje zdania są zachowane po jego zanegowaniu.

(1) **Kepler** umarł w nędzy.

>> Kepler istniał.

(2) Kepler nie umarł w nędzy.

>> Kepler istniał.

Presupozycje zdania są zachowane po jego zanegowaniu.

Presuponowanie a wynikanie semantyczne

$A \Vdash B$:

- W każdym możliwym świecie, w którym prawdziwe jest zdanie A, prawdziwe jest również zdanie B.

(3) Ktoś umarł w nędzy.

- (1) **Kepler** umarł w nędzy.
>> Kepler istniał.
- (2) Kepler nie umarł w nędzy.
>> Kepler istniał.

Odwoływalność presupozycji przez jej zaprzeczenie:

- (4) Kepler nie umarł w nędzy.
W rzeczywistości Kepler nie istniał.

(5) Obecny król Francji jest łysy.

>> Istnieje obecny król Francji (lub: Francja ma króla).

(5) Obecny król Francji jest łysy.

>> Istnieje obecny król Francji (lub: Francja ma króla).

(6) Obecny król Francji nie jest łysy.

>> Istnieje obecny król Francji (lub: Francja ma króla).

(5) Obecny król Francji jest łysy.

>> Istnieje obecny król Francji (lub: Francja ma króla).

(6) Obecny król Francji nie jest łysy.

>> Istnieje obecny król Francji (lub: Francja ma króla).

Deskrypcje określone jako KWP.

(5) Obecny król Francji jest łysy.

>> Istnieje obecny król Francji (lub: Francja ma króla).

(6) Obecny król Francji nie jest łysy.

>> Istnieje obecny król Francji (lub: Francja ma króla).

Deskrypcje określone jako KWP.

(*) Ktoś jest łysy.

(5) Obecny król Francji jest łysy.

>> Istnieje obecny król Francji (lub: Francja ma króla).

(6) Obecny król Francji nie jest łysy.

>> Istnieje obecny król Francji (lub: Francja ma króla).

Deskrypcje określone jako KWP.

(*) Ktoś jest łysy.

Dygresja:

- negacja oraz inne konstrukcje „blokujące wynikanie”
→ zjawisko rzutowalności.

(5) Obecny król Francji jest łysy.

>> Istnieje obecny król Francji (lub: Francja ma króla).

(6) Obecny król Francji nie jest łysy.

>> Istnieje obecny król Francji (lub: Francja ma króla).

— odwoływalność przez zaprzeczenie;

— niepodatność na wzmocnienie

(→ efekt redundancji po wzmocnieniu).

- (5) Obecny król Francji jest łysy.
>> Istnieje obecny król Francji (lub: Francja ma króla).
- (6) Obecny król Francji nie jest łysy.
>> Istnieje obecny król Francji (lub: Francja ma króla).

- odwoływalność przez zaprzeczenie;
- niepodatność na wzmocnienie
(→ efekt redundancji po wzmocnieniu).

Dygresja:

- Russell i Strawson o deskrypcjach określonych;
- co jest nośnikiem prawdy oraz nośnikiem presupozycji: zdanie czy stwierdzenie?

- (7) Wszystkie dzieci Jana są łyse.
>> Jan ma dzieci.

(7) Wszystkie dzieci Jana są łyse.

>> Jan ma dzieci.

Kwantyfikowane frazy nominalne jako KWP.

Podobnie: frazy nominalne z zaimkami dzierżawczymi:

(7') Jan kocha swoje dzieci.

(7'') Muszę odwiedzić swoją siostrę.

- (8) A: Czy Kowalscy wybierają się na narty do Austrii?
B: Kowalski stracił drugi etat.

(8) A: Czy Kowalscy wybierają się na narty do Austrii?
B: Kowalski stracił drugi etat.

(i) Kowalski stracił drugi etat.

(ii) Kowalscy nie wybierają się na narty do Austrii.

(iii) Kowalski miał drugi etat.

(8) A: Czy Kowalscy wybierają się na narty do Austrii?

B: Kowalski **stracił** drugi etat.

(i)	Kowalski stracił drugi etat.	ZP
(ii)	Kowalscy nie wybierają się na narty do Austrii.	ZW
(iii)	Kowalski miał drugi etat.	>>

(8) A: Czy Kowalscy wybierają się na narty do Austrii?
B: Kowalski **stracił** drugi etat.

- (i) Kowalski stracił drugi etat. ZP
- (ii) Kowalscy nie wybierają się na narty do Austrii. ZW
- (iii) Kowalski miał drugi etat. >>

(8') A: Czy Kowalscy wybierają się na narty do Austrii?
B: Kowalski **nie stracił** drugiego etatu.

(8) A: Czy Kowalscy wybierają się na narty do Austrii?
B: Kowalski **stracił** drugi etat.

- (i) Kowalski stracił drugi etat. ZP
- (ii) Kowalscy nie wybierają się na narty do Austrii. ZW
- (iii) Kowalski miał drugi etat. >>

(8') A: Czy Kowalscy wybierają się na narty do Austrii?
B: Kowalski **nie stracił** drugiego etatu.

- (i) Kowalski nie stracił drugiego etatu. ZP
- (ii) Kowalscy wybierają się na narty do Austrii. ZW
- (iii) Kowalski miał drugi etat. >>

(8) A: Czy Kowalscy wybierają się na narty do Austrii?
B: Kowalski **stracił** drugi etat.

- (i) Kowalski stracił drugi etat. ZP
- (ii) Kowalscy nie wybierają się na narty do Austrii. ZW
- (iii) Kowalski miał drugi etat. >>

(8') A: Czy Kowalscy wybierają się na narty do Austrii?
B: Kowalski **nie stracił** drugiego etatu.

- (i) Kowalski nie stracił drugiego etatu. ZP
- (ii) Kowalscy wybierają się na narty do Austrii. ZW
- (iii) Kowalski miał drugi etat. >>

(8'') Kowalski nie stracił drugiego etatu.
On nie miał drugiego etatu.

(9) A: Odpocząłeś na urlopie?

B: Remontowałem mieszkanie swojej siostry.

- (9) A: Odpocząłeś na urlopie?
B: Remontowałem mieszkanie swojej siostry.
- (i) B remontował mieszkanie swojej siostry
w trakcie swojego urlopu.
- (ii) B nie odpoczął na swoim urlopie.
- (iii) Siostra B ma mieszkanie.
- (iv) B ma siostrę.

(9) A: Odpocząłeś na urlopie?
B: Remontowałem **mieszkanie swojej siostry**.

(i) B remontował mieszkanie swojej siostry
w trakcie swojego urlopu.

ZP

(ii) B nie odpoczął na swoim urlopie.

ZW

(iii) Siostra B ma mieszkanie.

>>₁

(iv) B ma siostrę.

>>₂

(9) A: Odpocząłeś na urlopie?

B: Remontowałem **mieszkanie swojej siostry**.

(i) B remontował mieszkanie swojej siostry
w trakcie swojego urlopu.

ZP

(ii) B nie odpoczął na swoim urlopie.

ZW

(iii) Siostra B ma mieszkanie.

>>₁

(iv) B ma siostrę.

>>₂

→ Embedding (zanurzanie, zagnieżdżanie),
tj. jedno wyzwalacze mogą być zagnieżdżone w drugich.

Pytanie: Czy >> wchodzą w skład znaczenia mówiącego?

Pytanie: Czy >> wchodzą w skład znaczenia mówiącego?

(8) A: Czy Kowalscy wybierają się na narty do Austrii?

B: Kowalski **stracił** drugi etat.

(i)	Kowalski stracił drugi etat.	ZP
(ii)	Kowalscy nie wybierają się na narty do Austrii.	ZW
(iii)	Kowalski miał drugi etat.	>>

(9) A: Odpocząłeś na urlopie?

B: Remontowałem **mieszkanie swojej siostry**.

(i)	B remontował mieszkanie swojej siostry
<i>w trakcie swojego urlopu.</i>	ZP
(ii)	B nie odpoczął na swoim urlopie.	ZW
(iii)	Siostra B ma mieszkanie.	>> ₁
(iv)	B ma siostrę.	>> ₂

Pytanie: Czy >> wchodzą w skład znaczenia mówiącego?

Hipoteza:

- presupozycje jako to, za prawdziwość czego nadawca bierze odpowiedzialność;
- znaczenie komunikatu analizujemy więc nie tyle za pomocą pojęcia intencji, ile za pomocą pojęcia odpowiedzialności.

KWP:

1. nazwy własne i deskrypcje określone
(\rightarrow presupozycje egzystencjalne);

KWP:

1. nazwy własne i deskrypcje określone
(→ presupozycje egzystencjalne);
2. czasowniki faktywne (ang. *factive verbs*):

KWP:

1. nazwy własne i deskrypcje określone
(→ presupozycje egzystencjalne);

2. czasowniki faktywne (ang. *factive verbs*):

(10) Eliza *żałuje* / *nie żałuje*, że nie studiuje kognitywistyki.

>> Eliza nie studiuje kognitywistyki.

zorientować się, dziwić się, być świadomym, wiedzieć, ...

KWP:

1. nazwy własne i deskrypcje określone
(→ presupozycje egzystencjalne);

2. czasowniki faktywne (ang. *factive verbs*):

(10) Eliza *żałuje* / *nie żałuje*, że nie studiuje kognitywistyki.
>> Eliza nie studiuje kognitywistyki.

zorientować się, dziwić się, być świadomym, wiedzieć, ...

3. czasowniki implikacyjne:

(11) Karol *zdołał* / *nie zdołał* ukończyć liceum.
>> Karol próbował ukończyć liceum.

przydarzyć się, zapomnieć, uniknąć, ...

4. czasowniki zmiany stanu:

(12) Zenek *przestał* przeklinać.

>> Zenek do tej pory przeklinał.

porzucić, kontynuować, zacząć, ...

4. czasowniki zmiany stanu:

(12) Zenek *przestał* przeklinać.

>> Zenek do tej pory przeklinał.

porzucić, kontynuować, zacząć, ...

5. określenia powtórzeń:

(13) Eliza *znowu* płacze.

>> Eliza już wcześniej płakała.

ponownie, nigdy więcej, powrócić, kolejnym razem, nadal, ...

6. czasowniki osądzające:

(14) Eliza *oskarżyła* Zenka o to, że odwiedza Mariolę.

>> Eliza uważa, że odwiedzanie Marioli jest złe. (???)

skrytykować, pochwalić, ...

6. czasowniki osądzające:

(14) Eliza oskarżyła Zenka o to, że odwiedza Mariolę.

>> Eliza uważa, że odwiedzanie Marioli jest złe. (???)

skrytykować, pochwalić, ...

7. określenia czasowe:

(15) Po zajęciu Krymu przez Rosję,

Obama zadzwonił do Putina.

>> Rosja zajęła Krym.

przed, przed tym jak, w czasie, zawsze gdy (?), gdy (?), ...

8. zdania rozszczepione (ang. *cleft sentences*):

- (16) To Eliza była tą osobą, która pocałowała Karola.
>> Ktoś pocałował Karola.

8. zdania rozszczepione (ang. *cleft sentences*):

(16) To Eliza była tą osobą, która pocałowała Karola.

>> Ktoś pocałował Karola.

(16') Eliza *nie* była tą osobą, która pocałowała Karola.

>> Ktoś pocałował Karola.

8. zdania rozszczepione (ang. *cleft sentences*):

((16) To Eliza była tą osobą, która pocałowała Karola.

>> Ktoś pocałował Karola.

(16') Eliza *nie* była tą osobą, która pocałowała Karola.

>> Ktoś pocałował Karola.

Dygresja:

- to szczególny przypadek użycia deskrypcji.

(16'') Osobą, która pocałowała Karola, *była / nie była* Eliza.

8. zdania rozszczepione (ang. *cleft sentences*):

(16) To Eliza była tą osobą, która pocałowała Karola.

>> Ktoś pocałował Karola.

(16') Eliza *nie* była tą osobą, która pocałowała Karola.

>> Ktoś pocałował Karola.

9. konstrukcje pseudo-rozszczepione

(ang. *pseudo-cleft constructions*):

(17) Siekiera była tym przedmiotem, który ukradł Karol.

>> Karol coś ukradł.

8. zdania rozszczepione (ang. *cleft sentences*):

(16) To Eliza była tą osobą, która pocałowała Karola.
>> Ktoś pocałował Karola.

(16') Eliza *nie* była tą osobą, która pocałowała Karola.
>> Ktoś pocałował Karola.

9. konstrukcje pseudo-rozszczepione (ang. *pseudo-cleft constructions*):

(17) Siekiera była tym przedmiotem, który ukradł Karol.
>> Karol coś ukradł.

(17') Siekiera *nie* była tym przedmiotem, który ukradł Karol.
>> Karol coś ukradł.

10. akcent fokusowy (*focal accent*)

- (16'') a. [Eliza]_F pocałowała Karola.
b. Eliza [pocałowała]_F Karola.
c. Eliza pocałowała [Karola]_F.

10. akcent fokusowy (*focal accent*)

- (16'') a. [Eliza]_F pocałowała Karola.
b. Eliza [pocałowała]_F Karola.
c. Eliza pocałowała [Karola]_F.

16''a. >> Ktoś pocałował Karola.

16''b. >> Eliza zrobiła coś Karolowi.

16''c. >> Eliza kogoś pocałowała.

QUD (*Question Under Discussion*)

Roberts 1995, Beaver et al. 2017

11. nierzeczywiste okresy warunkowe:

- (18) Gdyby Piotr był asertywny,
nie musiałby pracować za Zenka.
>> Piotr nie jest asertywny.
- (18') Gdyby Piotr był asertywny,
musiałby pracować za Zenka.
>> Piotr nie jest asertywny.

Dwie problematyczne własności presupozycji:

A. podatność na uchYLENIE;

B. rzutowalność.

A. Podatność na uchylenie

Dygresja:

- implikatury oraz ich:
 - uchylenie, unieważnianie (ang. *cancellation*),
 - odwoływanie (ang. *cancellation*),
 - zablokowanie.

A. Podatność na uchylenie

Dygresja:

- implikatury oraz ich:
 - uchylenie, unieważnianie (ang. *cancellation*),
 - odwoływanie (ang. *cancellation*),
 - zablokowanie.

(19) A: Wygrałem 1 000 000 na loterii.

B: Naprawdę?

A: Żartowałem!

(19') A: Wygrałem 1 000 000 na loterii.

B: A ja jestem szachem perskim!

(komentarz: B wie, że A lubi konfabulować).

A. Podatność na uchylenie

Dygresja:

- implikatury oraz ich:
 - uchylenie, unieważnianie (ang. *cancellation*),
 - odwoływanie (ang. *cancellation*),
 - zablokowanie.

(20) A: Idziemy do kina?

B: Jestem dziś zmęczona.

Ale chętnie pójdę do kina.

(20') A: Idziemy do kina?

B: Jestem dziś zmęczona.

Fajnie będzie się odprężyć przy jakimś dobrym filmie.

A. Podatność na uchylenie

Dygresja:

- implikatury oraz ich:
 - uchylenie, unieważnianie (ang. *cancellation*),
 - odwoływanie (ang. *cancellation*),
 - zablokowanie.

(21) Zenek ma pięć stów oszczędności.

(22) Janek: Potrzebuję drobnej pożyczki do jutra.
Kto ma pięć stów?

Zenek: Ja!

A. Podatność na uchylenie

Dygresja:

- implikatury oraz ich:
 - uchylenie, unieważnianie (ang. *cancellation*),
 - odwoływanie (ang. *cancellation*),
 - zablokowanie.

(23) A: Od jak wielu osób oskarżony pożyczał pieniądze?

B: W zaszłym tygodniu pożyczyłem pięć stów od Zenka.

A: A od innych osób?

A. Podatność na uchylenie

Uchylenie presupozycji:

a. przez bezpośrednie zaprzeczenie (\rightarrow odwołanie):

A. Podatność na uchylenie

Uchylenie presupozycji:

a. przez bezpośrednie zaprzeczenie (\rightarrow odwołanie):

(24) Zenek nie żałuje, że studiuje prawo,
ponieważ Zenek nie studiuje prawa.

(25) Lucyna nie rzuciła palenia. Ona w ogóle nie paliła.

A. Podatność na uchylenie

Uchylenie presupozycji:

a. przez bezpośrednie zaprzeczenie (→ odwołanie):

(26) * Zenek żałuje, że studiuje prawo,
ponieważ Zenek nie studiuje prawa.

(27) * Lucyna rzuciła palenie. Ona w ogóle nie paliła.

A. Podatność na uchylenie

Uchylenie presupozycji:

a. przez bezpośrednie zaprzeczenie (\rightarrow odwołanie):

(26) * Zenek żałuje, że studiuje prawo,
ponieważ Zenek nie studiuje prawa.

(27) * Lucyna rzuciła palenie. Ona w ogóle nie paliła.

Proste wyjaśnienie anomalnego charakteru (26) i (27):

- (26) i (27) są wypowiedziami wewnętrznymi sprzecznymi ...

A. Podatność na uchylenie

Uchylenie presupozycji:

a. przez bezpośrednie zaprzeczenie (→ odwołanie):

(26) * Zenek żałuje, że studiuje prawo,
ponieważ Zenek nie studiuje prawa.

(27) * Lucyna rzuciła palenie. Ona w ogóle nie paliła.

Proste wyjaśnienie anomального charakteru (26) i (27):

- (26) i (27) są wypowiedziami wewnętrznymi sprzecznymi ...
- ... ponieważ ze zdań pozytywnych z KWP
wynikają semantycznie ich presupozycje;

A. Podatność na uchylenie

Uchylenie presupozycji:

a. przez bezpośrednie zaprzeczenie (→ odwołanie):

(26) * Zenek żałuje, że studiuje prawo,
ponieważ Zenek nie studiuje prawa.

(27) * Lucyna rzuciła palenie. Ona w ogóle nie paliła.

Proste wyjaśnienie anomalnego charakteru (26) i (27):

- (26) i (27) są wypowiedziami wewnętrznymi sprzecznymi ...
- ... ponieważ ze zdań pozytywnych z KWP
wynikają semantycznie ich presupozycje;
- w tych wypadkach presuponowanie jest redundantne.

A. Podatność na uchylenie

Uchylenie presupozycji:

b. przez zawieszenie za pomocą konstrukcji z „o ile”:

A. Podatność na uchylenie

Uchylenie presupozycji:

b. przez zawieszenie za pomocą konstrukcji z „o ile”:

(28) Mariola *żałuje* / *nie żałuje*, że podjęła studia,
o ile w ogóle to zrobiła.

A. Podatność na uchylenie

Uchylenie presupozycji:

b. przez zawieszenie za pomocą konstrukcji z „o ile”:

(28) Mariola *żałuje* / *nie żałuje*, że podjęła studia,
o ile w ogóle to zrobiła.

Dygresja:

- to szczególny przypadek filtrowania presupozycji przez zdania postaci „ $p \rightarrow s$ ”, o czym później.

A. Podatność na uchylenie

Uchylenie presupozycji:

c. ze względu na to, że są sprzeczne z elementami kontekstu
(tj. pewnymi elementami wspólnego tła):

A. Podatność na uchylenie

Uchylenie presupozycji:

c. ze względu na to, że są sprzeczne z elementami kontekstu
(tj. pewnymi elementami wspólnego tła):

(29) Jan dużo się uczył, zanim zdał egzamin.

>> Jan zdał egzamin.

A. Podatność na uchylenie

Uchylenie presupozycji:

c. ze względu na to, że są sprzeczne z elementami kontekstu
(tj. pewnymi elementami wspólnego tła):

(29) Jan dużo się uczył, zanim zdał egzamin.

>> Jan zdał egzamin.

(30) Jan wyleciał ze studiów, zanim zdał egzamin.

~~>> Jan zdał egzamin.~~

A. Podatność na uchylenie

Uchylenie presupozycji:

c. ze względu na to, że są sprzeczne z elementami kontekstu
(tj. pewnymi elementami wspólnego tła):

(29) Jan dużo się uczył, zanim zdał egzamin.

>> Jan zdał egzamin.

(30) Jan wyleciał ze studiów, zanim zdał egzamin.

~~>> Jan zdał egzamin.~~

(31) Jan dostał pierwszą pracę przed ukończeniem studiów.

?: >> Jan ukończył studia.

A. Podatność na uchylenie

Uchylenie presupozycji:

c. ze względu na to, że są sprzeczne z elementami kontekstu
(tj. pewnymi elementami wspólnego tła):

(29) Jan dużo się uczył, zanim zdał egzamin.

>> Jan zdał egzamin.

(30) Jan wyleciał ze studiów, zanim zdał egzamin.

~~>> Jan zdał egzamin.~~

(31) Jan dostał pierwszą pracę przed ukończeniem studiów.

?: >> Jan ukończył studia.

Dygresja: Wydaje się, że problem określeń czasu jako KWP
wymaga specjalnego potraktowania...

A. Podatność na uchylenie

Uchylenie presupozycji:

c. ze względu na to, że są sprzeczne z elementami kontekstu
(tj. pewnymi elementami wspólnego tła):

(32) Jan nie będzie żałował, że się ożenił.

?: >> Jan się ożenił.

A. Podatność na uchylenie

Uchylenie presupozycji:

c. ze względu na to, że są sprzeczne z elementami kontekstu
(tj. pewnymi elementami wspólnego tła):

(32) Jan nie będzie żałował, że się ożenił.

?: >> Jan się ożenił.

Kontekst 1: Wiadomo, że Jan zerwał zaręczyny z Mariolą.

Kontekst 2: Wiadomo, że żona Jana dostała nową pracę,
która da jej wysokie zarobki.

A. Podatność na uchylenie

Uchylenie presupozycji:

d. w pewnych kontekstach tekstowych lub konwersacyjnych,
np. w argumentach nie wprost.

A. Podatność na uchylenie

Uchylenie presupozycji:

d. w pewnych kontekstach tekstowych lub konwersacyjnych,
np. w argumentach nie wprost.

(33) Karol nie jest tą osobą, która ukradła samochód.
>> Ktoś ukradł samochód.

A. Podatność na uchylenie

Uchylenie presupozycji:

d. w pewnych kontekstach tekstowych lub konwersacyjnych,
np. w argumentach nie wprost.

(33) Karol nie jest tą osobą, która ukradła samochód.

>> Ktoś ukradł samochód.

(34) Mówisz, że skradziono nam samochód.

Założmy, że tak się stało. Kto mógł to zrobić?

W grę wchodzi trzy osoby: Karol, Zenek i Mariola.

Ale Karol nie jest tą osobą, która ukradła samochód.

Również Zenek nie jest tą osobą, która to zrobiła.

Podobnie Mariola. Zatem **nikt nie ukradł samochodu.**

B. Rzutowalność presupozycji

B. Rzutowalność presupozycji

Dygresja:

- znaczenie wyrażenia złożonego jest funkcją znaczeń jego składników (\rightarrow zasada składalności znaczenia).

B. Rzutowalność presupozycji

Dygresja:

- znaczenie wyrażenia złożonego jest funkcją znaczeń jego składników (\rightarrow zasada składalności znaczenia).
- Czy presupozycja zdania złożonego jest funkcją (np. sumą) presupozycji jego zdań składowych?
 \rightarrow problem rzutowalności presupozycji

B. Rzutowalność presupozycji

Dygresja:

- znaczenie wyrażenia złożonego jest funkcją znaczeń jego składników (\rightarrow zasada składalności znaczenia).
- Czy presupozycja zdania złożonego jest funkcją (np. sumą) presupozycji jego zdań składowych?
 \rightarrow problem rzutowalności presupozycji
- Szukamy teorii (\rightarrow **teorii rzutowania**) przewidującej, które z presupozycji zdań składowych zostaną zachowane przez zdanie złożone.

B. Rzutowalność presupozycji

a. „Dziury”, czyli konstrukcje przepuszczające presupozycje:

B. Rzutowalność presupozycji

a. „Dziury”, czyli konstrukcje przepuszczające presupozycje:

- (35) Sprawca napadu zastrzelił 3 osoby.
- (36) Sprawca napadu zastrzelił 2 osoby.
- (37) Istnieje sprawca napadu.

B. Rzutowalność presupozycji

a. „Dziury”, czyli konstrukcje przepuszczające presupozycje:

(35) Sprawca napadu zastrzelił 3 osoby.

(36) Sprawca napadu zastrzelił 2 osoby.

(37) Istnieje sprawca napadu.

(35) \parallel — (36)

(35) $>>$ (37)

B. Rzutowalność presupozycji

a. „Dziury”, czyli konstrukcje przepuszczające presupozycje:

(35) Sprawca napadu zastrzelił 3 osoby.

(36) Sprawca napadu zastrzelił 2 osoby.

(37) Istnieje sprawca napadu.

(35) ||— (36)

(35) >> (37)

(38) Sprawca napadu **nie** zastrzelił 3 osób.

(39) **Jest możliwe, że** sprawca napadu zastrzelił 3 osoby.

(40) Sprawca napadu **powinien był** zastrzelić 3 osoby.

(41) **Jeśli** sprawca napadu zastrzelił 3 osoby,
naczelnik policji poda się do dymisji.

(42) **Wiemy/żałujemy, że** sprawca napadu zastrzelił 3 osoby.

B. Rzutowalność presupozycji

a. „Filtry”, czyli konstrukcje blokujące pewne presupozycje:

B. Rzutowalność presupozycji

a. „Filtry”, czyli konstrukcje blokujące pewne presupozycje:

- (43) Marioli udało się zdać egzamin z logiki.
- (44) Komuś udało się zdać egzamin z logiki.
- (45) Mariola próbowała zdać egzamin z logiki.

B. Rzutowalność presupozycji

a. „Filtry”, czyli konstrukcje blokujące pewne presupozycje:

(43) Marioli udało się zdać egzamin z logiki.

(44) Komuś udało się zdać egzamin z logiki.

(45) Mariola próbowała zdać egzamin z logiki.

(43) \parallel — (44)

(43) $>>$ (45)

B. Rzutowalność presupozycji

a. „Filtry”, czyli konstrukcje blokujące pewne presupozycje:

(43) Marioli udało się zdać egzamin z logiki.

(44) Komuś udało się zdać egzamin z logiki.

(45) Mariola próbowała zdać egzamin z logiki.

(43) \parallel — (44)

(43) $>>$ (45)

(46) **Jeśli** na siódmym piętrze jest impreza,
to Marioli udało się zdać egzamin z logiki.

B. Rzutowalność presupozycji

a. „Filtry”, czyli konstrukcje blokujące pewne presupozycje:

(43) Marioli udało się zdać egzamin z logiki.

(44) Komuś udało się zdać egzamin z logiki.

(45) Mariola próbowała zdać egzamin z logiki.

(43) \parallel — (44)

(43) $>>$ (45)

(46) **Jeśli** na siódmym piętrze jest impreza,
to Marioli udało się zdać egzamin z logiki.

(47) **Jeśli** Mariola próbowała zdać egzamin z logiki,
to udało się jej to zrobić.

B. Rzutowalność presupozycji

a. „Filtry”, czyli konstrukcje blokujące pewne presupozycje:

(43) Marioli udało się zdać egzamin z logiki.

(44) Komuś udało się zdać egzamin z logiki.

(45) Mariola próbowała zdać egzamin z logiki.

(43) \parallel — (44)

(43) $>>$ (45)

(46) **Jeśli** na siódmym piętrze jest impreza,
to Marioli udało się zdać egzamin z logiki.

(47) **Jeśli** Mariola próbowała zdać egzamin z logiki,
to udało się jej to zrobić.

(48) **Jeśli** Mariola uczyła się do egzaminu z logiki,
to udało się jej go zdać.

B. Rzutowalność presupozycji

a. „Filtry”, czyli konstrukcje blokujące pewne presupozycje:

- (49) W wypadku zdania złożonego postaci $p \rightarrow s$, presupozycje jego zdań składowych będą zawarte w jego presupozycjach, o ile **nie jest tak, że** [s presuponuje r , a z p wynika semantycznie^{*)} r].

^{*)} ewentualnie przy dodatkowych założeniach kontekstowych.

- (46) **Jeśli** na siódmym piętrze jest impreza,
to Marioli udało się zdać egzamin z logiki.
- (47) **Jeśli** Mariola próbowała zdać egzamin z logiki,
to udało się jej to zrobić.
- (48) **Jeśli** Mariola uczyła się do egzaminu z logiki,
to udało się jej go zdać.

B. Rzutowalność presupozycji

a. „Filtry”, czyli konstrukcje blokujące pewne presupozycje:

(49) W wypadku zdania złożonego postaci $p \rightarrow s$,
presupozycje jego zdań składowych będą zawarte
w jego presupozycjach, o ile **nie jest tak, że**
[s presuponuje r , a z p wynika semantycznie^{*)} r].

^{*)} ewentualnie przy dodatkowych założeniach kontekstowych.

(28) Mariola *żałuje* / *nie żałuje*, że podjęła studia,
o ile w ogóle to zrobiła.

B. Rzutowalność presupozycji

a. „Filtry”, czyli konstrukcje blokujące pewne presupozycje:

(49) W wypadku zdania złożonego postaci $p \rightarrow s$,
presupozycje jego zdań składowych będą zawarte
w jego presupozycjach, o ile **nie jest tak, że**
[s presuponuje r , a z p wynika semantycznie^{*)} r].

^{*)} ewentualnie przy dodatkowych założeniach kontekstowych.

(28) Mariola *żałuje / nie żałuje*, że podjęła studia,
o ile w ogóle to zrobiła.

(28') **Jeśli** Mariola podjęła studia, **to** *żałuje / nie żałuje* tego.

B. Rzutowalność presupozycji

a. „Filtry”, czyli konstrukcje blokujące pewne presupozycje:

(50) Mariola żałuje, że podjęła studia.

(51) Mariola czegoś żałuje.

(52) Mariola podjęła studia.

B. Rzutowalność presupozycji

a. „Filtry”, czyli konstrukcje blokujące pewne presupozycje:

(50) Mariola żałuje, że podjęła studia.

(51) Mariola czegoś żałuje.

(52) Mariola podjęła studia.

(50) ||— (51)

(50) >> (52)

B. Rzutowalność presupozycji

a. „Filtry”, czyli konstrukcje blokujące pewne presupozycje:

(50) Mariola żałuje, że podjęła studia.

(51) Mariola czegoś żałuje.

(52) Mariola podjęła studia.

(50) ||— (51)

(50) >> (52)

(53) Mariola **albo** imprezuje, **albo** żałuje, że podjęła studia.

(54) Mariola **albo** nie podjęła studiów,
albo żałuje, że je podjęła.

B. Rzutowalność presupozycji

a. „Filtry”, czyli konstrukcje blokujące pewne presupozycje:

(55) W wypadku zdania złożonego postaci $p \perp s$,
presupozycje jego zdań składowych będą zawarte
w jego presupozycjach, o ile **nie jest tak, że**
[s presuponuje r , a z $\sim p$ wynika semantycznie^{*)} r].

^{*)} ewentualnie przy dodatkowych założeniach kontekstowych.

(53) Mariola **albo** imprezuje, **albo** żałuje, że podjęła studia.

(54) Mariola **albo** nie podjęła studiów,
albo żałuje, że je podjęła.

B. Rzutowalność presupozycji

[!] Nie wszystkie treści rzutowalne są presuponowane!

→ epitety

→ opisujące zdania przydawkowe

B. Rzutowalność presupozycji

[!] Nie wszystkie treści rzutowalne są presuponowane!

→ epitety

→ opisujące zdania przydawkowe

(55) a. Ten frajer Stanisław zadzwonił na infolinię.

b. Ten frajer Stanisław nie zadzwonił na infolinię.

>> Nadawca uważa Stanisława za ...

B. Rzutowalność presupozycji

[!] Nie wszystkie treści rzutowalne są presuponowane!

→ epitety

→ opisujące zdania przydawkowe

- (55) a. Ten frajer Stanisław zadzwonił na infolinię.
b. Ten frajer Stanisław nie zadzwonił na infolinię.

>> Nadawca uważa Stanisława za ...

- (56) Finalista, który pochodzi z Dębicy, otrzymał Nike.
→ zdanie przydawkowe ograniczające

B. Rzutowalność presupozycji

[!] Nie wszystkie treści rzutowalne są presuponowane!

→ epitety

→ opisujące zdania przydawkowe

(55) a. Ten frajer Stanisław zadzwonił na infolinię.

b. Ten frajer Stanisław nie zadzwonił na infolinię.

>> Nadawca uważa Stanisława za ...

(56) Finalista, **który pochodzi z Dębicy**, otrzymał Nike.

→ **zdanie przydawkowe ograniczające**

(57) Laureat Nike, **który pochodzi z Dębicy**,
podziękował za wyróżnienie.

→ **zdanie przydawkowe opisujące**

	implikatury	presupozycje
Odwoływalne?	TAK	zd. pozytywnych: NIE, ale... zd. negatywnych: TAK
Reprezentowane w strukturze językowej?	uogólnione: TAK uszczegółowione: NIE	TAK (→ KWP)
Nieodrywalne?	TAK (wyjątek: m. sposobu)	NIE
Podatne na wzmocnienie?	TAK	NIE
Rzutowalne?	NIE	TAK, ale...

Warto umieć

- Presupozycje na tle innych wniosków pragmatycznych: podobieństwa i różnice;
- dwa podejścia do presupozycji: semantyczne i pragmatyczne;
- przykłady wypowiedzi zawierających różne KWP;
- podatność na uchYLENIE presupozycji;
- rzutowalność presupozycji: „dziury” i „filtry”;
- treści rzutowalne, które nie są presuponowane.